

Η ΚΡΗΤΗ ΚΑΙ ΟΙ ΛΑΤΙΝΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Ἡ Κ ρ ή τ η (Creta καὶ Crete) μνημονεύεται συχνάκις ὑπὸ τῶν Λατίνων ποιητῶν καὶ πεζογράφων, π. χ. τοῦ Πλαύτου (Merc. 646), τοῦ Ἐννίου (Enn. frg. var. 136 V), τοῦ Λουκρητίου, τοῦ Κικέρωνος κ.ἄ.

Τὸ ὄνομα τῆς Κ ρ ή τ ης. Ἡ νῆσος ὠνομάζετο Ἄερία, Κουρήτις Μάκαρος (ἢ Μακαρόνησος). Plin. nat. 4,58 ¹ *Doriades eam a Crete nymphe . . . Anaximander a rege Curetum, Philistides Malotes et Crates primum Aëriam dictam, deinde postea Curetim et Macaron* ² *nonnulli a temperie caeli appellatam existimavere* (πρβλ. Ovid. met. 8, 153 *Minos ut egressus ratibus Curetida terram | contigit*).

Κ ρ ή τ η ἑκατόπολις ³ (= πολύπολις). Τὸ ἐπίθ. ἑκατόπολις ἢ παρατίθεται, ὡς ἔχει, ἢ ἀντ' αὐτοῦ κεῖται περίφρασις Serv. Aen. 3,106 *Creta primo . . . centum habuit civitates : unde hecatompolis dicta est. Isid. orig. 14, 6, 15 Creta fuit quondam centum urbibus nobilis ; unde et Hecatompolis dicta est. Verg. Aen, 3, 104-106 Creta . . . centum urbes habitant magnas, uberrima regna. Hor. c. 3, 27, 33 centum potentem oppidis Creten. epod. 9,29 centum nobilem Cretum urbibus. Ovid. ars 1,297 non hoc, centum quae sustinet urbes . . . Creta. epist. 10,67 non ego te, Crete, centum digesta per urbes aspiciam, puero cognita terra Iovi. met. 13,706 Cretam tenuere : . . . centumque relictis urbibus Ausonios*

¹) Ἐσφαλμένως ἐν PWRE τ. 11, 1719, 48 σημειοῦται Plin. n. h. III 58 ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ IV, 58.

²) Οὕτως ἢ ἐκδ. τοῦ Mayhoff καὶ Macaronnesos παρὰ τῷ Solin. 11, 5 *Dosiades eam a Crete nymphe Hesperidis filia, Anaximander a Crete rege Curetum, Crates Aëriam prius dictam, mox Curetum (γρ. Curetim), nonnulli etiam a temperie caeli Macaronneson appellatam prodiderunt. ἐπ. Mart. Cap. 6, 59. Isid. orig. 14, 6, 15. Ἐντὶ Curetum (ὃ εἰλκύσθη ἐκ τοῦ προηγουμένου Curetum) γραπτ. Curetim κατὰ Πλίνιον ὃν ὁ Solinus ἠκολούθησε. Τὴν γραφὴν (Curetim) εἶδον καὶ ἐν παλαιότερῳ τινὶ ἐκδόσει ἐκ τοῦ Φαβρικίου.*

³) Ὅμηρ. Β 649 *Κρήτην ἑκατόπολιν* (πρβλ. καὶ τ 174 *Κρήτη τις γαῖ' ἔστι . . . καὶ ἐννήκοντα πόλεις*), Νόνν. Διον. 13, 227 *ἑκατόπολιν . . . ἴκετο*. Εὐριπ. fr. 475, 3 N² *Κρήτης ἑκατομπολιέθρου* (πρβλ. κ. IG XII 1, 77, 5 *Κρηταιέων ἁ ἐνενηκοντάπολις*).

optant contingere portus. Lucan. 3, 184 iam dilecta Iovi centenis venit in arma Creta vetus populis. Sen. Tro. 820 urbibus centum spatiosa Crete. Mel. 2, 112 in medio mari ingens et centum quondam urbibus habitata Crete. Plin. nat. 4, 58 Creta... centum urbium clara famā.

Ἡ Κρήτη νῆσος τοῦ Διός. Verg, Aen. 3, 104 *Creta Iovis magni... insula*. Ἐκτὸς τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος ἀποσπάσματος τοῦ Ἐννίου, ἐν ᾧ μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρεται ὅτι ἐν Κνωσῶ ὑπῆρχε καὶ τάφος τοῦ Διὸς μεθ' ἑλληνικῆς ἐπιγραφῆς ΖΑΝ ΚΡΟΝΟΥ (= Iuppiter Saturni), καὶ τοῦ χωρίου τοῦ Πλαύτου ὁ Λουκρήτιος (2, 634) λέγει: *Dictaeos referunt Curetas qui Iovis illum vagitum in Creta quondam occultasse feruntur*. Ἐκ τούτου καὶ ὁ Βεργίλιος (g. 4, 151): *canoros Curetum sonitus crepitantiaque aera seculae Dictaeo caeli regem pavere (αἰ μέλισσαι) sub antro*. Ὁ αὐτὸς ὀνομίζει τὸν Δία, ἐκ τῆς Δίκτης τῆς Κρήτης, Δικταῖον (g. 2, 536 *sceptrum Dictaei regis*) προβλ. κ. Serv. auct. g. 2, 536 *Iuppiter qui est in Dictaeo Cretae monte nutritus*, ἐπ. αὐτ. 4, 151 κ. Schol. Verg. Bern. g. 2, 536. 4, 151. Ὁ Iuppiter καλεῖται ὡσαύτως ἀπολύτως Dictaeus ὑπὸ τοῦ Statius (Theb. 3, 481 *ditior ille animi, cui tu, Dictaeae, secundas impuleris manifestas aves*). Ὁ αὐτὸς πάλιν Βεργίλιος, ὡς καὶ ἄλλοι, ἐντοπίζει τὸν Δία ἐν τῇ Ἰδῇ τῆς Κρήτης προβλ. Verg. Aen. 3, 104 *Creta Iovis magni medio iacet insula ponto, mons Idaeus ubi et gentis cunabula nostrae*. Aen. 7, 139 *Iovem Idaeum*. Ovid. fast. 4, 207 *ardua iam dudum resonat tinnitibus Ide tutus ut infanti vagiat ore puer* (προβλ. κ. Schol. Stat. Theb. 4, 105 *Idam... montem Cretae in quo Iuppiter colitur* κ. ἄ.), Mart. 9, 34, 1 *Iuppiter Idaei risit mendacia busti* (τοῦ ἐν τῇ Ἰδῇ τῆς Κρήτης τάφου)⁴. Παρὰ τοῖς Ἑλλησι συγγραφεῦσιν ὁ Ζεὺς καλεῖται Δικταῖος, ἐκ τῆς Δίκτης τῆς Κρήτης, ἀπολύτως μὲν παρὰ Καλλιμάχῳ (ῥυμν. 1, 4 Δικταῖον), πλήρως δὲ παρὰ Στράβωνι (10, 4, 12 τὸ τοῦ Δικταίου Διὸς ἱερὸν) καὶ Ἰδαῖος ἢ ἐκ τῆς Ἰδῆς τῆς Φρυγίας (Phrygiam Iden Mart. 9, 103, 7. *Phrygiae Idae ad discretionem Cretensis* Serv. Aen. 3, 6 προβλ. καὶ Dictaea... nemora Val. Fl. 2, 477) ὡς παρ' Ὀμήρῳ (Π 605 *Διὸς... Ἰδαίου*. Ω 291 *Κρονίωνι Ἰδαίῳ*. Προβλ. καὶ Θ 47 *Ἰδην δ' ἔκανον... Γάργαρον* [τ. ἕ. τὴν μίαν τῶν τριῶν κορυφῶν τῆς Τρωϊκῆς Ἰδῆς] *ἐνθα*

⁴) Σημειωτέον ὅτι περιέργως πῶς ὁ Martialis συμφύρει ἀμφοτέρω λέγων (4, 1, 2) *conscia Dictaeum qua tulit Ida Iovem* ἐκτὸς ἐὰν τὸ Ida ἐξηγηθῇ ἄλλως.

δε οἱ τέμενος βωμός τε θυήεις. Γ 276 Ζεῦ πάτερ, Ἰδηθεν μεδέων, κύδιστε μέγιστε) παρ' Εὐριπίδῃ (fr. 475, 10 Ν² Διὸς Ἰδαίοιο [v. 1. Δικταίοιο] μύσσης γενόμεν), παρὰ Κοΐντῳ Σμυρναίῳ (1, 184 Ἰδαίοιο Ζηρός, ὃς Ἰλιον, ἀλὲν ἐοῖς ἐπιδέρεται ὄσσοις), παρ' Ἑσυχίῳ (ἐν λ. Ἰδαῖος) ἢ ἐκ τῆς Ἰδης τῆς Κρήτης ὡς παρὰ Νόννῳ (Διονυσ. 13, 236. 237 οἱ τ' ἔχον Ἰδαίοιο⁵ | καὶ χθόνα Δικταίοιο⁵ Διὸς καὶ ἐδέθλια Βοίβης) καὶ Διονυσίῳ τῷ Περιηγητῇ (502). Ὅτι ἡ Κρήτη ἦτο νῆσος τοῦ Διὸς ἐμφαίνουσι καὶ τὰ χωρία τοῦ Manilius 4, 634 *genetrix Crete civem sortita Tonantem* καὶ τοῦ Seneca (Herc. O. 1874) *caerulea Crete, magno tellus cara Tonanti* (ἰδὲ ἐν τέλει καὶ χωρίον τοῦ Lucanus 8, 869—872).

Ἄξιον σημειώσεως ἐνταῦθα εἶναι ὅτι ὁ Προπέρτιος συγγέει τὴν Ἰδην τῆς Τρωάδος πρὸς τὴν Ἰδην τῆς Κρήτης, Prop. 3, 1, 27 *fluminaque Haemonio comminus isse viro* (= τῷ Ἀχιλλεῖ), | *Idaeum Simoenta Iovis cunabula⁶ parvi* (οὕτω c o d d. D F L V, ἄλλως συμπληροῦσι μετὰ τὸ Iovis διὰ τοῦ cum prole Scamandro)⁷.

Τὸ Κρητικὸν πέλαγος, Hor. c. 1, 26, 2 *tristitiam et metus tradam in mare Creticum portare ventis*. Plin. nat. 3, 75 *ab ea* (s.c. Creta) *Creticum* (πρὸβλ. αὐτ. 4, 19. 51. 71. 5, 32). αὐτ. 4, 58 *Creticum pelagus* πρὸβλ. καὶ *Cretici sinus* Sen. nat. 3, 29, 8 (κόλπος πλησίον τῆς Φαιστεῦ καὶ Γόρτυνος, κατ' ἄλλους = *Creticum pelagus*, καὶ *sinus Creticus* παρὰ τῷ Solin. 7, 14. 23, 15. 27, 2 πρὸβλ. καὶ *Pelagon*. 107. 209. *Chiron* 838. 990). Sen. Phaedr. 661 *si cum parente Creticum intrasses fretum*. Prisc. Perieg. 112 *finibus a Siculis Cretaeum tenditur aequor*.

Ὁ Κρητικὸς οἶνος, τὸ γλεῦκος. Diosc. 5, 9 *vinum dulce faciunt qui et Creticus appellatur*. Ἀπολύτως ἐν Corp. IV 5526 (ἐπὶ ἀμφορέως) *Cret(icum) excellens*. Οὕτω καὶ *Cretense* λέγεται: *si ab hospite, qui te Falerno accipiat... Cretense* (s.c. vinum) *postules vel Saguntinum* Fronto p. 115, 3 N., *passi Cre-*

⁵) Ὁ ἐκδότης Köchly σημειοῖ ὅτι παρατηρεῖται σύγχυσις ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῶν δύο τούτων στίχων.

⁶) Πρὸβλ. Verg. Aen. 3, 105 *mons Idaeus ubi et gentis cunabula nostrae*. Ovid. am. 3, 10, 20 *Crete nutrito terra superba Iove*. met. 8, 99 *Iovis incunabula, Creten*. Paneg. 12 (2), 4 *terra Cretensis parvi Iovis gloriata cunaculis*.

⁷) Πρὸβλ. Ὀμηρ. Ξ 434. Φ 2: *Ξάνθου δινήεντος, ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεὺς, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ ἐν Φ 307. 311 καὶ Υ 74: ὃν Ξάνθον καλέουσι θεοί, ἄνδρες δὲ Σκάμανδρον*.

tici Scrib. Larg. 30 προβλ. κ. αὐτ. 63. Plin. nat. 14, 81 καὶ 20, 208 *passi Cretici sextarium*. Pelagon. 209 *passi Cretici sext.* s. κ. ἄ. Ἐπίσης Scrib. Larg. 109 *ex Cretico* (protropo M) *musto*.

Οἱ κύνες τῆς Κρήτης. Sen. Phaedr. 34 *canes pugnaces Cretes*. Lucan. 4, 441 *Spartanos Cretasque ligat*. Amm. 30, 4, 8 *Spartanos canes aut Cretas*. Claud. 24, 300 *hirsutaeque fremunt Cressae tenuesque Lacaenae canes*. Anthol. 385, 2 *Creticus excutitur lunato dente rebellis* (sc. canis) προβλ. Ennod. carm. 2, 100. Schol. Hor. Sat. 2, 6, 114 *canibus Cretensibus a Molossa (?) civitate Cretae*.

Ἡ Κρήτη καὶ ὁ χορός. Solin. 11, 5 ἔξ. *Pyrrhicho* repertore⁹ equestres turmas prima docuit lascivas vertigines implicare* Sacerd. gramm. VI 497, 20 *pyrricha dicta est a Pyrricho Cydonio qui primus Cretenses sub armis saltare ad huius pedis sonum instituit.*]

Ὁ Κρητικὸς πούς, ὁ Κρητ. στίχος, τὸ Κρητ. μέτρον. Diom. gramm. I 481, 6 *pes Creticus* κατὰ τροχαῖον (Serv. gramm. IV 471, 4. Ter. Maur. 1123), 513, 21 *Cretici versus*. Mar. Victor. gramm. VI 72, 24 *Creticum metrum* (καὶ 96, 10. Sacerd. gramm. VI 542, 19. 22) ἐπίσης 96, 19. Καὶ ὡς οὐσιαστ. *Creticus*. Cic. de orat. 3, 183 (προβλ. orat. 215. Atil. gramm. VI 280, 16 κ. ἄ.), αὐτ. 3, 191. 193. orat 217 ἔξ Quint. inst. 9, 4, 81 *media inter longas brevis faciet amphimacron, sed frequentius eius nomen est Creticus*, αὐτ. 9, 4, 97. 99. 104, 107 κ. ἄ. Προβλ. καὶ Mart. Cap. 9, 990 *dochmius prior hac lege componitur ut sit ex iambo et paeone qui διάγνιος* (τ. ἔ. - ∪ -) *vocatur. Hunc διάγνιον posteriores Graeci Creticum nominaverunt*, ἐπίσης αὐτ. 9, 993. Ter. Maur. 2290 *praecedet ergo quando Cres* (τ. ἔ. *Creticus versus*) *iambicum habet trochaeum, longam et unam*.

Ἡ Κρήτη καὶ ἡ μουσική. Sol. 11, 5 ἔξ. *Creta Pyr-*

⁸) Ἐν παλαιᾷ τινι ἐκδόσει ἐκ τοῦ Fabricius φέρεται γεγραμμένον οὐχὶ ὀρθῶς *Pyrrho* ἀντὶ *Pyrricho* (ιδ. καὶ Sacerd. gramm. VI 479, 20).

⁹) Ἐν τῷ TLL. τὸ χωρίον ἀναγράφεται *Pyrricho reperto* ἀντὶ *Pyrricho repertore* (ὡς ἔχει ἢ ἐν ὑποσ. 8 ἀναφερομένη ἔκδ.).

richo repertore . . . studium musicum inde coeptum cum Idaei dactyli modulos crepitu ac tinnitu aeris deprehensos in versificum ordinem transtulissent (προβλ. Sacerd. gramm. VI 497, 20 *pyrricha dicta est a Pyrricho Cydonio qui primus Cretenses sub armis saltare ad huius pedis sonum instituit*).

Ἡ Κρήτη καὶ οἱ νόμοι. Cic. Tusc. 2,34 *Cretum quidem leges quas sive Iuppiter sive Minos sanxit*. rep. 2,2 *Cretum (rem publicam) Minos (legibus constituit)*. Solin. 11, 5 *prima litteris iura iunxit*¹⁰. αὐτ. 11, 26 *Creticis . . . legibus*. Tac. ann. 3, 26 *Cretensium leges quas Minos . . . perscripsit* (προβλ. Ἀριστοτ. Πολ. 2, 10. Πολύβ. 6, 45 - 48. Μάξ. Τύρ. 38, 2). Isid. orig. 14, 6, 16 *prima litteris iura finxit* (ἡ Κρήτη). Ovid. am. 3, 10, 41 *optavit Minos similes sibi legifer annos*. Val. Max. I, 2 ext. 1. *Minos Cretensium rex nono quoque anno . . . tamquam ab Iove, quo se ortum ferebat, traditas leges perrogabat*. Περὶ τῶν νόμων τῆς Κρήτης κατὰ τοὺς ῥωμα. χρόνους λέγει ὁ Λίβιος (epit. 100) *Q. Metellus perdomitis Cretensibus liberae in id tempus insulae leges dedit*.

Ἡ Κρήτη καὶ ὁ ταῦρος τῆς Κρήτης. Ὁ Κρήτης ταῦρος, ἐξ οὗ ὁ Μινώταυρος, λέγεται: *Cresia prodigia* Verg. Aen. 8, 294 (προβλ. καὶ Serv. Aen. αὐτ. *Cretensis taurus*), *Cretaus iuven-cus* Prop. 3, 19, 11. *Cretaeus taurus* Ovid. met. 7, 434. *Cretae taurus* Lucr. 5, 26. *utero . . . pleno infantem* Ovid. met. 3, 444. *Pasiphae . . . enixast utero crimen onusque suo* Ovid. epist. 4, 58.

Ἡ Κρήτη καὶ ὁ Μινώταυρος (ταῦρος Μινώϊος, ταῦρος Κνώσσιος, βοάνθρωπον θηρίον, θηρίον, μιξόθηρ, βουκέφαλος). Verg. Aen. 6, 24 *hic crudelis amor tauri suppositaque furto | Pasiphae mixtumque genus prolesque biformis | Minotaurus inest, Veneris monumenta nefandae*. Ovid. met. 8, 155 *creverat opprobrium generis foedumque patebat | matris adulterium monstri novitate biformis* (προβλ. Sen. Phaedr. 691 *crimen biformi partus exhibuit nota | scelusque matris arguit vultu truci | ambiguus infans*. Sen. Phaedr. 1170 *quis Cresius . . . taurus biformis ore cornigero ferox divulsit?*) καὶ αὐτ. 8, 170 *quo postquam geminam tauri iuvenisque figuram | clausit et Actaeo bis pastum sanguine monstrum* (προβλ. Catull. 64, 101 *saevum . . . monstrum*. Sen.

¹⁰) Ἡ παλαιὰ ἔκδ. Fabricius ἔχει *iunxit*.

Phaedr. 649 *monstrisque caecam Gnosii vidit domum et longa curva fila collegit via*). Stat. Ach. 1, 192 *Minoia bracchia tauri* (προβλ. αὐτ. Lact. Plac.). Ovid. epist. 10, 106 - 107 *bellua*. Catull. 64, 78 *electos iuvenes... dapem dare Minotauro*. Ovid. trist. 4, 7, 18 *semibovemque virum*. Ovid. Ibis 373 *novi monstri*. 406 *quique homo parte sui, parte iuvenecus erat*. Stat. Theb. 12, 668. Προβλ. κ. Hyg. fab. 33 *Minotaurum oppido Gnosii occidit*. ἔπ. 40. 42. 43¹¹.

Ἡ Κρήτη καὶ ὁ Λαβύρινθος. Verg. Aen. 5, 588 *ut quondam Creta fertur Labyrinthus in alta | parietibus textum caecis iter ancipitemque | mille viis habuisse dolum, qua signa sequendi | falleret indeprentus et irremeabilis error*. αὐτ. 6, 26 *hic labor ille domus et inextricabilis error | magnum reginae sed enim miseratus amorem | Daedalus ipse dolos tecti ambagesque resolvit. | caeca regens filo vestigia* (προβλ. τυφλοὶ πόδες Εὐριπ. Φοιν. 834). Ovid. met. 8, 159 *Daedalus ingenio fabrae celeberrimus artis | ponit opus turbatque notas et lumina flexu | ducit in errorem variarum ambage viarum. | Non secus liquidis Phrygius Maeandrus in undis | ...incertas exercet aquas, ita Daedalus implet | innumeras errore vias; vixque ipse reverti | ad limen potuit; tanta est fallacia tecti*. Sen. ep. 44, 7 *quod evenit in labyrintho properantibus; ipsa illos velocitas implicat*. Plin. 36, 85 *hinc (ἐκ τοῦ Λαβυρίνθου τῆς Αἰγύπτου) utique sumpsisse Daedalum exemplar eius labyrinthi, quem fecit in Creta, non est dubium, sed centesimam tantum portionem eius imitalum, quae itinerum ambages occursusque ac recursus inexplicabiles continet non—ut in pavimentis puerorumve ludicris campestribus videmus—brevis lacinia milia passuum plura ambulationis continentem, sed crebris foribus inditis ad fallendos occursus redeundumque in errores eosdem*. Ἔπ. Hyg. fab. 40. 42.

Οἱ κάτοικοι τῆς Κρήτης, οἱ Κρηῆτες, αἱ Κρηῆσσαι κλπ. λέγονται *Cretes* (Cic., Catull., Verg., Ovid. κ. ἄ.) καὶ ἔν. *Cres* (Varr., Cic., κ. ἄ.), *Gressa Κρηῆσσα* (Verg., Ovid.,

¹¹) Μεταφορικῶς καὶ ἀστείως λέγονται παρὰ Κικέρωνι (fam. 12, 25, 1 *cum suo meo gaudio et offensione Minotauri, id est Calvisii et Tauri*) ὁ C. Calvisius Sabinus καὶ ὁ L. Itatilius Taurus, ὃν ὁ μὲν πρῶτος ἦτο homo magni iudicii (fam. 10, 26, 3 ὡς ἔχων κρίσιν Μίνωος), ὁ δὲ δεῦτερος εἶχεν ἀπλῶς τὸ ὄνομα.

Sen. κ.ᾶ.), *Cretenses* (Enn., Cic., Sall., Nep., Liv., Curt., Vitruv., Sen. rh. κ. ᾶ.), ἐπ. ἐν. *Cretensis* (Cic., Liv., Tac., Apul. κ. ᾶ.), *Cresius* Κρήσιος (Aus. 458 *Ulixes ait se esse Cresium* καὶ αὐτ. 463 *Ulixes... Cretensem se esse mentitur*), *Cretides* Κρητίδες νύμφαι. Ovid. f. 3, 444 *nymphae pavisse feruntur Cretides capram, infanti lac dedit illa Iovi. Cretani?* Plaut. Curc. 443... *Cretanos, Syros* (cretatos Syros Kießling, δηλ. τοὺς λευκοσύρους). Περιφραστικῶς καὶ ἀπολύτως ἐκ τῶν συμφραζομένων νοοῦνται π.χ. *homo Cres* (= ὁ Λαίδαλος) Auson. 345, 20. *Cres puer* (= ὁ Μινώταυρος) Claud. carm. min. 4, 11. *gemini Cretes* (= ὁ Μίνως καὶ ὁ Ραδάμανθυς) Sen. Her. O. 1558. *custos Cretum* (= ὁ Τάλως· προβλ. Ἀπολλ. Ῥόδ. 4, 16, 36) Catull. 55, 23 Schw. *Cressa* (= ἡ Ἀριάδνη) Ovid. epist. 2, 76. am. 1, 7, 16. Stat. silv. 2, 6, 25. Sid. carm. 7, 200. *Cressa* (= ἡ Ἀερόλη) Ovid. ars 1, 327 (προβλ. κ. Εὐριπ. Ὄρ. 1⁰⁹). *Cressa* (= ἡ Telethusa) Ovid. met. 9, 703. *Cressa puella* (= ἡ Φαίδρα) Ovid. epist. 4, 1 καὶ Iuv. 10, 327. *Cressa* (= ἡ Πασιφάη) Sen. Phaedr. 177 : *quotiens amabit Cressa?*

Ἡ Κρήτη καὶ ὁ πόλεμος πρὸς τοὺς Ρωμαίους. Flor. epit. 3, 7, 1 *Creticum bellum, si vera volumus, sola vincendi nobilem insulam cupiditas fecit* (προβλ. καὶ αὐτ. 3, 7, 3. 4, 2, 9). Solin. 1, 91... *bello Cretico... Eutr. 6, 11 confecto bello Macedonico manente Mithridatico... bellum Creticum ortum est* (προβλ. καὶ Hier. chron. a. Abr. 1949 = Prosp. Chron. I. p. 404, 312). Liv. epit. 97. *M. Antonius praetor bellum adversus Cretenses parum prospere susceptum morte sua finiit.* 98 *Q. Metellus proconsul bello adversus Cretenses mandato Cydoniam urbem obsedit.* 99 *Q. Metellus proconsul Gnoson et Lyctum et Cydoniam et alias plurimas urbes expugnavit... Praeterea res gestas a Q. Metello adversus Cretenses continet et epistolas Metelli et Gn. Pompei in vicem missas.* 100 *Q. Metellus perdomitis Cretensibus liberae in id tempus insulae leges dedit.* Προβλ. καὶ Solin. ἐ. ᾶ.

Ἡ Κρήτη ὡς ρωμαϊκὴ ἐπαρχία (67 π. Χ.) ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν Ρωμαίων συγγραφέων (Κικέρωνος, Καίσαρος, Τακίτου, Σενέκα, Γελλίου, Ἰουστίνου κ. ᾶ). Εἰς τὴν Κρήτην προσάπτονται πολλὰ ἐπίθετα οἷον *alma, alta, antiqua, ingens, Minoia, pia, sanctissi-*

ma, vetus (Lucan. 1, 185 προβλ. κ. adnot. a. 1, *bene vetus quippe in qua nutritus est Iuppiter*) κ. ᾶ.

Ἡ ἀπὸ τῆς Κρήτης ἐπωνυμία Creticus. Τὸ Creticus ὡς cognomen Ρωμαίων. 1) τοῦ Μ. Antonius (προσβυτέρου υἱοῦ τοῦ ῥήτορος καὶ πατρὸς τοῦ ἐκ τῶν triumphi Ἀντωνίου) σκωπτομένου διὰ τὸν ἀτυχῆ κατὰ τῶν Κρητῶν πόλεμον αὐτοῦ καθ' ὃν εὗρε τὸν θάνατον (72/71 π. Χ.). Liv. epit. 97. *M. Antonius praetor bellum adversus Cretenses parum prospere susceptum morte sua finit* (προβλ. Πλουτ. Ἀντ. 1. Ἀππιαν. Σικ. 6). 2) τοῦ Q. Caecilius Metellus ὅστις ὑπάτος ὦν (69 π. Χ.) ἀνέλαβεν ἐπιτυχῶς τὸν κατὰ τῆς Κρήτης πόλεμον, ἦν τέλος ὑπέταξεν Cic. Flacc. 30 *Cretam Metelli virtute esse nostram*. ἐπ. αὐτ. 63. 100. Liv. epit. 100. Iust. 39, 5, 3. κ. ᾶ.

Ἡ Κρήτη καὶ ὁ Ἐπιμενίδης. Εἰς τοὺς Ρωμαίους ποιητὰς (καὶ εἰς τοὺς Λατίνους πατέρας τῆς Ἐκκλησίας) φαίνεται ὅτι, εὐκαιρίας δοθείσης, ἔσχον ἀπήχησιν οἱ λόγοι τοῦ Ἐπιμενίδου¹² περὶ τῶν Κρητῶν. Οὕτω ἀναγινώσκομεν Ovid. ars 1, 298 *non hoc... quamvis sit mendax, Creta negare potest*. αὐτ. am. 3, 10, 19 *Cretes erunt testes; nec fingunt omnia Cretes; Crete nutrito terra superba Iove*. Germ. Arat. 539 *Europe... per freta sublimis tergo mendacia sensit litora, Cretaeo partus enixa marito*. Lucan. 8, 869 *veniet felicior aetas, | qua sit nulla fides saxum monstrantibus illud, | atque erit Aegyptus populis fortasse nepotum | tam mendax Magni tumulo, quam Creta Tonantis*.

ΕΡΡΙΚΟΣ Α. ΣΚΑΣΣΗΣ

¹²) Κρητες ἀεὶ ψεῦσαι, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί (Epic. graec. frg. σ. 234, 5 K), ἐξ οὗ καὶ ὁ Καλλίμαχος (ὑμν. εἰς Δία 8 *Κρητες ἀεὶ ψεῦσαι καὶ γὰρ τάφον ὧ ἄνα σεῖο Κρητες ἐτεκτῆσαντο· σὺ δ' οὐ θάνες, ἐσσι γὰρ αἰεὶ*), προβλ. Σουίδ. 324 (κάππα διπλοῦν: ἀντὶ τοῦ κακὰ. Τρία κάππα κάκιστα Καππαδοκία, Κρήτη καὶ Κιλικία) κ. αὐτ. 2407 (*κρητίζειν τὸ ψεύδεσθαι. Ἰδομενεὺς γὰρ ἐπιτραπείς τὸν ἀπὸ τῶν λαφύρων χαλκὸν διανεῖμαι τὸν ἄριστον αὐτῷ ἐξείλειτο. Καὶ ἑτέρω παροιμία· κρητίζειν πρὸς Κρητίας, ἐπειδὴ ψεῦσαι καὶ ἀπατεῶνες εἰσι*). Παύλου (ἐπιστ. π. Τίτον 1, 12 *εἶπέ τις ἐξ αὐτῶν, ἴδιος αὐτῶν προφήτας· «Κρητες ἀεὶ ψεῦσαι, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί»*).